Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Schaliënhofstraat te Zemst

Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont

Tienen 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Schaliënhofstraat te Zemst

Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont

Tienen 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Schaliënhofstraat te Zemst

Initiatiefnemer:	Matexi Vlaams-Brabant nv Brusselsesteenweg 146 1850 Grimbergen
Projectleiding:	Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst & Laurane Dupont
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek p. 3
1.1 Beschrijvend gedeelte p. 3
1.1.1 Administratieve gegevens p. 3
1.1.2 Archeologische voorkennis p. 5
1.1.3 Onderzoeksopdracht p. 6
Vraagstelling p. 6
Randvoorwaarden p. 6
Beschrijving geplande werken p. 7
Huidige situatie p. 7
Geplande werken p. 7
1.1.4 Werkwijze en motivering bronselectie p. 9
1.2 Assessmentrapport p. 10
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied p. 10
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied p. 14
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied p. 19
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied p. 21
1.2.5 Synthese p. 22

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen p. 23
2.1 Administratieve gegevens p. 23
2.2 Gemotiveerd advies p. 23
2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem p. 25
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen p. 25
2.3.2 Onderzoeksmethode p. 26
2.3.3 Onderzoekstechnieken p. 27
2.3.4 Voorziene afwijking ten aanzien van de Code van Goede Praktijk p. 218

Bibliografie p. 29

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Initiatiefnemer: Matexi Vlaams-Brabant nv
Brusselsesteenweg 146
1850 Grimbergen

Locatie: Zemst, Schaliënhofstraat (fig. 2.1)
Bounding box: punt 1: x= 154233, y= 185070
punt 2: x= 154409, y= 185272
Zemst, Afd. 1, sectie D, percelen 257e (deel), 258e (deel), 260g (deel), 261b, 261c

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde archeologische vooronderzoek -bestaande uit een bureauonderzoek- dient gewezen te worden op de noodzaak van verder archeologisch onderzoek (met

ingreep in de bodem). Het te verkavelen terrein heeft een oppervlakte van ca. 7419 m^2. De initiatiefnemer plant een verkaveling voor de inplanting van een wegenis met aan weerszijde 5 woningen. Door de geplande werken zal het bodemarchief op het terrein worden verstoord .

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onvoldoende aangetoond worden dat er zich geen relevante archeologische waarden op dit terrein bevinden. Er kan bijgevolg niet geantwoord worden op de algemene onderzoeksvragen:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
- Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Aangezien het om een verkaveling gaat, wordt ervan uitgegaan dat het volledige terrein bedreigd is en is behoud in situ geen optie.

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten. Het terrein ligt op een lichte verhevenheid nabij de Kesterbeek, wat landschappelijk gezien een gunstige locatie vormt. Volgens de beschikbare historische kaarten uit de 18de en 19de eeuw ligt het projectgebied in een landelijke omgeving aan de rand van een woonkern. Het terrein blijft tot op heden quasi onbebouwd waardoor er weinig tot geen structurele bodemverstoring heeft plaatsgevonden, op de inplanting van een kleine waterpartij in het noorden van het terrein na.
Het projectgebied bevindt zich net ten westen van de hoeve Schaliënhof die reeds op de laat 18de-eeuwse Ferrariskaart aanwezig is. Nog op de Ferrariskaart is op het projectgebied zelf een rechthoekig gebouw gedeeltelijk binnen het projectgebied weergegeven.
Volgens de gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris bevinden er zich in de ruime omgeving van het projectgebied een aantal archeologische waarden die voornamelijk betrekking hebben op cartografische indicaties. Wel zeker noemenswaardig is de opgraving van meerdere Romeinse nederzettingssporen en mogelijk tevens brandrestengraven ten westen van het projectgebied.

Omdat het projectgebied deel uit maakt van een nog betrekkelijk landelijke ruimere regio kan de informatie die tijdens het aanbevolen archeologische (voor)onderzoek potentieel wordt ingezameld in de toekomst worden uitgebreid bij andere bouwontwikkelingen. Bovendien is er op dit moment zeer weinig archeologisch gekend met betrekking tot de regio. Hierdoor bevat het onderzoek veel potentieel tot kenniswinst.

Momenteel is verder archeologisch vervolgonderzoek echter niet mogelijk omdat het terrein nog grotendeels bebost is (fig. 2.2). Dit creëert een praktische onmogelijkheid voor het uitvoeren van archeologisch vervolgonderzoek met ingreep in de. Op basis van de bovengenoemde redenen zal een programma van maatregelen worden opgesteld voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem[1].

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Zijn er nog intacte - al dan niet begraven - (paleo)bodems aanwezig?
- Zijn er archeologische sporen en/of vondstconcentraties aanwezig binnen de grenzen van het projectgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in ruimte en tijd?
- Is er een relatie met de aangetroffen Romeinse site ten westen van het projectgebied?
- Wat is de aard en de datering van de aanwezige archeologische sporen?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig?

De zone die in aanmerking komt voor vervolgonderzoek beslaat ca. 6200 m^2. Dit is de volledige oppervlakte (7419 m^2) van het projectgebied met uitzondering van de oppervlakte van de te dempen, vrij recent (na 1971 en voor 2000) uitgegraven vijver waar het bodemarchief reeds verstoord is door de uitgraving (fig. 2.2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

[1] Zoals omschreven in het Erfgoeddecreet 2013, 5.4.7 “Procedure bij de onmogelijkheid of de onwenselijkheid om voorafgaand aan het aanvragen van de vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren”.

Fig. 2.2: Kadasterplan met inkleuring (groen) van de delen van het projectgebied die in aanmerking komen voor uitgesteld vooronderzoek (©CADGIS).

2.3.2 Onderzoeksmethode

De keuzes van de methodes voor verder vooronderzoek en het wel/of niet uitvoeren van deze onderzoeken, worden gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?
2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?
4° is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die

		het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkennend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale stratigrafie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. De resultaten van een proefsleuvenonderzoek kunnen een antwoord verschaffen op de onderzoeksvragen sub 2.3.1.

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen (sub 2.3.1) en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk *assessment* zijn beantwoord.

2.3.3 Onderzoekstechnieken

Proefsleuvenonderzoek: techniek en motivatie

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8.6. De voorgestelde proefsleuven hebben een breedte van 2 m met een maximale tussenafstand (as tot as) van 15 m. Omwille van praktische reden, in de lengte van het terrein, wordt geopteerd voor de aanleg van noordwest-zuidoost-georiënteerde sleuven (fig. 2.3). De zone waar zich de waterpartij bevindt, wordt niet inbegrepen in het sleuvenplan aangezien deze zone als verstoord wordt gezien. De sleuven worden aangelegd tot op alle archeologische relevante vlakken. De dekkingsgraad van 12,5 % volgens conventies wordt conform de Code Goede Praktijk opgesplitst in 10 % sleuven en 2,5 % kijkvensters.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Fig. 2.3: Sleuvenplan met aanduiding van de proefsleuven in groen (geprojecteerd op de kadasterkaart).

2.3.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.